

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پیمان مودت و همکاری در

جنوب شرقی آسیا»

(اعاده شده از شورای نگهبان، مرحله دوم)

مقدمه

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۳۳

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲-۱۵۳۳۶-۲۴۰

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۹/۷

ارزیابی لایحه و نظر شورای محترم نگهبان

ایراد مرحله اول شورای نگهبان، در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۸ درخصوص لایحه فوق به این شرح اعلام شد: «با توجه به برخی شرایط فرهنگی - اجتماعی حاکم در بعضی از این کشورها و با عنایت به منوط بودن الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به این پیمان به موافقت کشورهای جنوب شرقی آسیا که در بین آنها کشورهایی وجود دارند که عملاً مسلمین را مورد فشار قرار داده‌اند اطلاق این مصوبه محل ایراد بوده و خلاف موازین شرع می‌باشد». متعاقب این ایراد، اصلاحیه مجلس شورای اسلامی جهت تأمین نظر شورای محترم نگهبان، با الحاق یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲» به متن ماده واحده به‌شرح ذیل انجام شد: «در اجرای این پیمان دولت جمهوری اسلامی ایران موظف به رعایت موازین شرع و مصالح مسلمانان از جمله در نظر گرفتن شرایط فرهنگی، اجتماعی و نحوه رفتار کشورهای متعاقد با مسلمانان است».

به‌رغم این اصلاح، این شورا در اظهارنظر بعدی خود به تاریخ ۱۳۹۶/۸/۲۰، ایراد مرحله اول را به این صورت مجدداً اعلام نمود: «علیرغم الحاق یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲» به ماده واحده، ایراد قبلی این شورا کماکان به قوت خود باقی است».

لا‌ب‌ح‌ه فوق را باید از دو جنبه سیاسی و حقوقی ارزیابی کرد. **از منظر سیاسی**، الحاق به پیمان مودت و همکاری «آ سه آن» به‌عنوان پیش‌شرط اصلی برقراری روابط سازماندهی شده و منظم با «آ سه آن» تلقی می‌شود. اتحادیه «آ سه آن» یکی از موفق‌ترین اتحادیه‌های منطقه‌ای است که ظرف دهه‌های اخیر پایه‌گذاری شده و به نماد پیشرفت منطقه‌گرایی در جنوب شرق آسیا تبدیل گردیده و در سیر و روند تکاملی خود در پایان سال ۲۰۱۵ به جامعه «آ سه آن» تبدیل شده است. این اتحادیه برای حفظ بازاری که بر پایه توسعه صادرات و ادغام اقتصادی استوار شده است هوشیارانه و هماهنگ با تحولات سیاسی و اقتصادی منطقه و جهان گام برمی‌دارد و موفق شده پس از آمریکا، چین، اتحادیه اروپا و ژاپن، عنوان پنجمین اقتصاد بزرگ دنیا را به‌خود اختصاص دهد و نسبت به نقش و جایگاه خود در معادلات آینده منطقه آسیا و پاسفیک جای تردید باقی نگذارد. با توجه به این جایگاه اقتصادی، ورود ایران به روند همکاری‌های بین منطقه‌ای با «آ سه آن» از طریق پیمان مودت تأمین‌کننده منافع ملی کشور خواهد بود.

اهمیت مسئله الحاق ایران به پیمان مودت صرفاً به ابعاد اقتصادی آن محدود نمی‌شود، بلکه حضور و نفوذ سیاسی ایران در شرق آسیا را نیز به‌همراه خواهد داشت. مؤثرترین اعضای این پیمان، دو کشور بزرگ مسلمان یعنی مالزی و اندونزی می‌باشند که دارای علقه‌های اسلامی قابل توجهی هستند. طبعاً ظرفیتی در این پیمان وجود دارد که می‌توان با اتکا به اعضای اصلی مسلمان آن در امور مربوط به مسلمانان نیز تأثیر لازم و سازنده‌ای بر جای نهاد.

از منظر حقوقی، در این پیمان موادی وجود دارد که می‌تواند در تعاملات آینده، میزان و کیفیت حمایت جمهوری اسلامی از مسلمانان را در کشورهای عضو نظیر میانمار تحت تأثیر قرار دهد. بندهای «الف»، «ب»، «پ»، «ت» و «ج» ماده (۲) و همچنین مواد (۱۰) و (۱۱) این پیمان ظرفیت بالایی جهت جلوگیری از حمایت‌های مؤثر جمهوری اسلامی ایران در آینده خواهد داشت. برای مثال، ماده (۱۰) این پیمان بیان می‌دارد: «هر طرف عالی متعاقد به‌هیچ‌وجه یا شکلی در هر اقدامی شرکت نخواهد کرد که موجب تهدید ثبات سیاسی و اقتصادی، حاکمیت یا یکپارچگی سرزمین طرف عالی متعاقد دیگر گردد». حال تصور کنید که جمهوری اسلامی ایران در صورت شدت وخامت اوضاع مسلمانان در کشورهای عضو متعاقد، تصمیم به کاهش روابط اقتصادی با آن کشور و یا قطع و تحریم اقتصادی آن کشور بگیرد. در این صورت، طرح این ادعا که ایران با چنین تصمیمی خلاف پیمان مودت و به‌خصوص ماده (۱۰) آن عمل نموده است متصور خواهد بود. بنابراین از این نقطه‌نظر می‌توان اظهار داشت که این پیمان این ظرفیت را دارد تا بر برخی سیاست‌های کشور در روابط خارجی در خصوص کشورهای اسلامی و یا مسلمانان تأثیر منفی بگذارد و از این نقطه‌نظر ایراد شورای محترم نگهبان وارد به‌نظر می‌رسد. ظاهراً مبتنی بر همین برداشت، کمیسیون محترم امنیت ملی و سیاست خارجی با الحاق یک تبصره به‌دنبال رفع ایراد شورای محترم نگهبان بوده است که طرح مجدد این ایراد توسط شورای محترم نگهبان، مبین این امر است که ظاهراً این اصلاح از نظر شورای محترم نگهبان رافع آن ایراد نبوده است. به‌نظر می‌رسد اصلاح صورت گرفته در مجلس شورای اسلامی بر مبنای این تحلیل از ایراد شورای نگهبان صورت گرفته است که این پیمان این ظرفیت را دارد تا

بر برخی سیاست‌های کشور در روابط خارجی درخصوص کشورهای اسلامی و یا مسلمانان تأثیر منفی بگذارد؛ براساس این تحلیل، اصلاحیه کمیسیون رافع این ایراد به‌نظر می‌رسد، ولی با توجه به تأکید مجدد شورای محترم نگهبان بر باقی ماندن ایراد، ظاهراً ابعاد دیگری از ایراد مد نظر بوده است.

نتیجه‌گیری

با عنایت به اینکه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با الحاق یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲»، درصدد رفع ایراد شورای محترم نگهبان برآمده و این اصلاح نیز رافع آن ایراد به‌نظر می‌رسد؛ با این همه، شورای محترم نگهبان اصلاحیه کمیسیون را رافع ایراد ندانسته است؛ بنابراین اظهارنظر دقیق، نیازمند تبیین و روشن شدن دلایل و جهات ایراد شورای محترم نگهبان می‌باشد.

